

12.10.2018

Pe 12.10. klo 19
Tampere-talon Iso sali

TAMPERE FILHARMONIA
Vasili Sinaiski, kapellimestari
Nikita Boriso-Glebski, viulu

JEAN SIBELIUS (1865–1957)
Lemminkäinen op. 22
II Tuonelan joutsen

SIBELIUS
Viulukonsertto d-molli op. 47
I Allegro moderato
II Adagio di molto
III Allegro, ma non tanto

VÄLIAIKA

SERGEI RAHMANINOV (1873–1943)
Sinfoniset tanssit op. 45
I Non allegro
II Andante con moto. Tempo di valse.
III Lento assai – Allegro vivace

kuva © Marco Borggreve

Konsertti päättyy noin klo 21.15.
Konsertin valokuvaus, äänittäminen ja muu tallentaminen on kielletty.
Sammutathan matkapuhelimesi konsertin ajaksi, kiitos.

Illan kokoonpano

I-viulu

Johannes Latvala
1. konserttimestari tp.
Anton Chausovskii
vuorotteleva 1. konserttimestari
Riikka Marttila*
Lotta Laaksonen*** tp.
Lea Antola
Tatevik Ayazyan
Raimo Hannikainen
Siri Heinonen
Adriana Iacovache-Pana
Katri Nikkanen
Jaakko Nordman
István Szalay
Vitali Torkkeli
Martti Wiklund
Eleonora Oswald tp.

II-viulu

Kimmo Tullila*
Heidi Kuula**
Alina Petrenko*** tp
Anna Angervo
Riitta Hallila
Antti Hannikainen
Heikki Hannikainen
Elina Kilpinen
Kirsi Korpela-Pulkkinen
Kristine Lilientale-Birzniece
Eeva-Liisa Suuronen
Pirjo Tulisalmi
Sanna Tullila
Silva Koskela tp.

Alttoviulu

Mikhail Slobodjaniuk *sooloaltisti*
Kimmo Kivivuori***
Heili Hannikainen
Marianne Hautakangas
Anne Korhonen
Taavi Nachtigall
Lauri Savolainen
Elizabete Sorokina
Hajnalka Standi-Pulakka
Anni Tiainen-Hammo

Sello

Juuli Holma *soolosellisti tp.*
Panu Saari* tp.
Maija Juuti*** tp.
Reinis Birznieks
Miika Jämsä
Tuija Lamminmäki
Sampo Liukko
Elina Sipilä
Virpi Välimäki
Tuomas Roos tp.

Kontrabasso

Jarkko Uimonen*
Joni Armio** tp.
Juha Kleemola*** tp.
Pentti Huhtinen
Tuomo Kinnunen
Antti Laulaja
Heikki Lehtinen
Rozaliya Pazvantova tp.

Huilu

Alexis Roman* tp.
Aapo Järvinen** tp.
Nina Johnson***

Oboe

Cristian Moré Coloma*
Juha Ala**
Heikki Pöyhönen***

Klarinetti

Mark Reding**
Janne Pesonen***
Reetta Näätänen

Saksofoni

Kai Ruskeepää* tp.

Fagotti

Aleksei Dmitriev*
Aleksandr Veryukhanov**
Emil Fuchs tp.

Trumpetti

Alessandro Chiavetta**
Aki Välimäki***
Tapio Kilpinen

Pasuuna

Antti Hirvonen*
Mikhail Kapustin***
Olavi Hostikka

Tuuba

Harri Miettunen*

Patarummut

Tiina Laukkanen*
Péter Fodor***

Lyömäsoittimet

Jyri Kurri*
Tuomo Oravakangas***
Harri Lehtinen tp.
Niko Ronimus tp.

Harppu

Kirsti Vartiainen*

Kosketinsoittimet

Ville Hautakangas* tp.

äänenjohtaja *
vuorotteleva äänenjohtaja **
varaäänentohtaja ***
tilapäinen tp.

VASILI SINAISKI

VASILI SINAISKI kuuluu venäläisen kapellimestaritradition suuriin kansainvälisiin nimiin. Pian arvostetun Karajan-kapellimestarikilpailun voiton jälkeen hänet kiinnitettiin Latvian Kansallisen sinfoniaorkesterin ylikapellimestariksi vuosiksi 1976–1989. Sinaiskin ylikapelli-

mestarikaudet ovat vaihtuneet säännölliseen yhteistyöhön kunniakapellimestarin roolissa Latvian orkesterin lisäksi BBC:n filharmonikoiden ja Malmön sinfoniaorkesterin kanssa. Vasili Sinaiski on toiminut myös Alankomaiden filharmonikoiden päävierailijana. Moskovan Bolshoi-teatterin ylikapellimestari hän oli vuosina 2010–2013. Sinaiskin näkemystä ja asiantuntemusta arvostavat useat kansainväliset huippuorkesterit ympäri maailman. Säännöllisiä yhteistyökumppaneita ovat mm. Birminghamin ja Houstonin sinfoniaorkesterit. Sinaiskilla on valtava kokemus myös oopperakapellimestarina. Bolshoin lisäksi hän on johtanut lukuisia produktioita mm. Theater an der Wienissä, Berliinin Koomisessa oopperassa, Englannin Kansallisoopperassa ja San Franciscon oopperassa.

© Jesper Lindgren

NIKITA BORISO-GLEBSKI

© Evgeny Evtyukhov

Sibelius-viulukilpailun voitto 2010 nosti **NIKITA BORISO-GLEBSKIN** suomalaisen musiikkiyleisön tietoisuuteen. Samana vuonna hän voitti myös Fritz Kreisler -kilpailun, ja aiempina vuosina menestystä on tullut mm. Tšaikovski- ja Kuningatar Elisabeth -kilpailuissa. Etelä-Venäjällä Volgodonskissa syntynyt Borisov-Glebski esiintyy aktiivisesti sekä orkesterisolistina että kamarimusiikkina.

Yhteistyö huippukapellimestareiden kuten Valeri Gergijevin, David Geringasin, Maxim Vengerovin ja Sakari Oramon kanssa vie häntä arvostettujen orkestereiden solistiksi ympäri maailmaa.

Borisov-Glebskin kamarimusiikkikumppaneita ovat olleet mm. Rodion Štšedrin, Natalie Gutman, Juri Bashmet, András Schiff ja David Geringas. Hänen vuonna 2014 yhdessä Solenne Pavidassin, Andreas Heringin, David Cohenin, Uxia Martinez Botanan ja Dana Demtsovin kanssa perustamansa Rubik Ensemble pyrkii esittelemään kamarimusiikkia monipuolisesti erilaisilla kokoonpanoilla. Nikita Borisov-Glebski on levyttänyt Bodrovin, Vieuxtemps'in ja Lalon musiikkia. Hänen instrumenttinsa on Matteo Goffriller (1720–30).

MIKÄ IHMEEN SINFONISUUS

Sinfoninen on hieno sana. Sillä voi hiljentää minkä tahansa vilkkaan keskustelun, sillä kukaan ei tiedä, mitä sanalla tarkkaan ottaen tarkoitetaan. Sinfoninen on laatusana sanasta sinfonia, joka on epämääräinen termi sekin. Aluksi sinfonia oli alkusoitto, sitten Joseph Haydnin käsittelyssä vakiintunut otsikko orkesteriteokselle, jossa on neljä osaa. Eikä siinä kaikki, osat olivat mieluiten aina samat ja samanlaiset: nopea, sonaattimuotoinen ensimmäinen osa, hidas laulumuotoinen toinen, kolmijakoinen menuetti kolmantena ja vikkellä sonaattimuotoinen finaali, ehdottomasti lyhyempi ja kevyempi kuin systeemin aloittanut osa.

Beethovenin käsissä sinfonian rajat alkoivat 1800-luvulla paukkua. Enää ei voinut säveltää 104 sinfoniaa yhdellä sapluunalla, vaan jokainen sinfonia oli suuri universuminsa, joka aiheutti valkoiselle miehelle elinikäistä henkistä painia. Franz Liszt helpotti tehtävää tyytymällä yhteen osaan ja ottamalla avuksi kirjallisuuden. Syntyi sinfoninen runo, joka kertoo tarinan, olipa se Faust, Till Eulenspiegel kujeineen tai Tuonelan joutsen. Mahler testasi menestyksekkäästi, miten suureksi yhden miehen maailma voi sinfoniassa venyä ja valjasti ennätysmäiseen koneistoonsa lehmänkellot ja käen kukunan siinä missä uskonnot ja eksistentialismin. Sibeliuksella sinfonioita on kuin veljeksiä tai kääpiöitä. Jokainen ottaa eri näkökulman siihen, mitä sinfonia voi olla, ja niin mukaan mahtuu kaikkea Haydnin sapluunasta yksiosaiseen C-duurin metsästykseen.

Mutta edelleen on epäselvää, mitä on sinfonisuus. Onko se vain suuren orkesterin yhteisointia? Usein sillä viitataan enemmän tavoitteeseen kuin lopputulokseen: Wagner tavoittelee monen tunnin musiikki-draamoissaan yhtenäisyyttä ja kääntää siten ooppe-

ran sinfoniseksi draamaksi. Saksalainen tulkinta sinfonisuudesta viittaa teemojen samankaltaisuuteen, niiden kehittelyyn enemmän kuin niillä nautiskeluun ja jännitteiden venyttämiseen harmonian keinoin. Kaikki musiikin tarjoamat illuusion keinot ovat sallittuja, kun ylläpidetään kuulijan mielenkiintoa mahdollisimman pitkään sinfonisuuden merkeissä.

Sergei Rahmaninovin *Sinfoniset tanssit* sotkevat jotain hyvin vakavaa ja kevyttä jo otsikossa. Voiko todella musiikin raskain filosofinen järkäle myös tanssia? Tottakai! Rahmaninov oli venäläinen pianisti, joka taisi syntyä väärään aikaan. Sekä taituripianistina että säveltäjänä hän edusti niin puhtaasti 1800-luvun romanttista perintöä kuin se modernismin vuosisadalla oli mahdollista. Uusi aika vapautti hänet kuitenkin tradition kahleista, ja niin sinfonisuus ja tanssi olivat hänen nuottiviivastollaan vapaata riistaa.

Tämäkin teosesittely olisi voinut mennä suoraan asiaan, jos Rahmaninov olisi pannut teoksensa nimeksi Orkesterisarja. Sillä se tämä teos on, ja siten se kytkeytyy taitavasti nimenomaan siihen, mistä sinfonia syntyi: barokin orkesterisarjoista, joita Ranskassa Ludvig XIV:n hovissa vaalittiin. Ranskalainen sarja alkoi näyttävällä sinfoniolla tai alkusoitolla, joka oli lähinnä kuninkaan sisääntulo. Sen jälkeen kuultiin sarja tansseja, joista vain kuninkaan suosikki, menuetti, jatkoi elämäänsä sinfoniassa.

Sinfoniset tanssit on Rahmaninovin viimeinen sävellys vuodelta 1940. Hän oli jättänyt kotimaansa Venäjän 1918 kommunismin myötä ja asui New Yorkissa. Tässä teoksessa säveltäjä oireilee monin tavoin nostalgisesti, eikä venäläisyys ole oireista vähäisin. Hän siteeraa itseään, erityisesti ensimmäistä sinfoniaansa, jonka kantaesitys Pietarissa maaliskuussa 1897 olisi voinut olla menestys, ellei kapelli-

mestari Aleksander Glazunov olisi ollut niin humalassa. Ja ensimmäisen sinfonian teemojen takana on venäläinen ortodoksinen lauluperinne, joka näin on laskeutunut sinfonisiin tansseihinkin. Joku on kuullut heti ensimmäisen tanssin aloitusteemassa viittauksen Rimski-Korsakovin oopperaan Kultainen kukko – se oli ainoa partituuri, jonka Rahmaninov otti mukaansa lähtiessään Moskovasta New Yorkiin.

Vaikka Rahmaninovin sielu oli romanttinen, hän hyödynsi musiikissaan myös aikansa keinoja. Groteski tyyli, vilkas harmonioiden vaihtuminen sekä suuren orkesterin monipuolisten mahdollisuuksien käyttö ovat päällimmäisinä tässä teoksessa, ja ajoittain rytmi nousee pääasiaksi kuin Stravinskyn Kevätuhrissa. Tansseja on kolme, ja säveltäjällä oli aluksi niille kaikkeen muuhun kuin tanssiin viittaavat nimet: Keskipäivä, Iltahämärä ja Keskiyö. Tanssillisuus kuitenkin vei voiton, ja säveltäjä jopa esitti koreografi Mihail Fokinille ajatuksen niiden työstämisestä baletiksi. Hanke jäi, kun Fokin kuoli, mutta sittemmin on useampi koreografi tarttunut haasteeseen.

Ensimmäinen osa ei saa olla liian nopea (Non allegro), toinen on ainoa tanssirytmiseksi ilmoitettu (valssi) ja kolmannessa tunnelma ja rytmi vaihtuvat usein. Suureen rooliin nousee alttosaksofoni, joka yhä on harvinainen jäsen sinfoniaorkesterissa.

Jonkinlainen sinfoninen sarja on myös **Jean Sibeliuksen** *Lemminkäinen*, neliosainen teos, joka kertoo Kalevalan Don Juanin tarinan mutta ei ole sinfonia. Toivuttuaan ulkomailla heränneestä kansallisromantiikastaan Sibelius veti pois ohjelmistosta kaksi ensimmäistä suurta orkesteriteostaan, joilla oli saanut itsenäisyyttä tavoittelevan kansan keskuudessa sankarin aseman. Kullervo ja Lemminkäinen voisivat olla sinfonioita kumpikin, mutta sitä Sibelius ei halunnut. Sen sijaan hän kyllä ymmärsi, milloin oli

säveltänyt jotain universaalia ja kestäväää. Siksi Lemminkäisen hidas osa, Tuonelan joutsen, sai säveltäjän siunauksen ja julkaistiin erillisenä teoksena. Sen suurenmoinen englannintorvisoolo on huipennus sille perinteiselle tehtävälle, joka oboen kaihoisalle siskolle on musiikissa annettu. Soitin on surun ja kaipuun ilmentäjä.

Sibeliuksen *viulukonsertto* on samalla tavalla ovela tapa uudistaa perinteitä kuin säveltäjän seitsemäs sinfonia. Vaikka otsikko ja puitteet tulevat vahvasti keskieuropalaisen taidemusiikin perinteestä, lopputulos on monin tavoin perinnettä uudistava. Viulukonserton taustalla on Beethovenin vuonna 1806 lanseeraama sinfoninen konsertto (taas tuo sana!), jolla viitataan siihen, että Beethoven nosti orkesterin vähintään solistin veroiseksi. Lisäksi 1800-luvulla niin rakastetut taiturikonsertot innostivat Sibeliusta, sellaiset jo unohdetut suosikit kuin Vieuxtemps, Viotti ja Rode.

Sibelius sävelsi viulukonserton kahteen kertaan, ja molemmat versiot ehdittiin esittää konsertissa. Ensimmäisen version partituuri eli orkesterinuotti on säilynyt, ja siitä voimme nähdä, miten voimakkaasti romanttinen virtuoosikonsertto vaikutti sävellykseen. Ankaran ja pettämättömän itsekritiikin turvin säveltäjä kuitenkin poisti lopullisesta versios- ta kaiken ylimääräisen, toisin sanoen kaiken, joka ei ole häntä itseään vaan jotain muualta tullutta. Neroksi kutsutun säveltäjän yksi määritelmähän voisi olla, että hänen musiikkiansa on aina tunnistet- tavasti hänen musiikkiaan, että säveltäjä on onnistu- nut luomaan oman musiikillisen kielensä. Juuri tästä oli kyse, kun Sibelius poisti viulukonsertosta ylimää- räiset viulutekniset taituritemput, juoksutukset ja arpeggiot, joilla ennen oli tapana hätkähdyttää yleisöä.

Viulukonsertto on silti äärimmäisen vaikea solistille. Sen taiturillisuus ei ole ulkokohtaista, vaan syvää soittimen tuntemusta. Tekniset haasteet eivät myöskään ole tehosteita, vaan palvelevat musiikkia. Tästä esimerkkinä kelvatkoon ensimmäisen osan soolokadenssi. Sehän oli alun perin solistin improvisoima vapaa näytönpaikka ennen kuin palattiin osan lopettavaan oikeaan sävellajiin. Sibelius sijoitti kadenssin sonaattimuodossa kehittelyjakson paikalle ja antoi näin esiteltyjen teemojen työstämistehtävän kokonaan solistille. Improvisaatiolle ei ole sijaa, mutta solistin on hahmotettava poikkeuksellisen tarkkaan musiikin rakenteellinen merkitys. Ja se sinfonisuus sitten – se korostuu konsertossa monin tavoin. Orkesterilla on teemoja, joita solisti ei käytä, ja näin sen soittamat välikkeet ja siirtymät saavat totuttua suuremman painoarvon. Hidas osa on yksi kauneimmista, mitä konsertoissa on koskaan kuultu. Itse nostan sen Top 3:n joukkoon yhdessä Mozartin klarinettikonserton ja Sinfonia Concertanten kanssa. Sen vaikeus on tempo, jonka pitäisi olla niin hidas kuin mahdollista ilman, että päättymättömän oloinen teema milloinkaan menettää jännitettään.

Finaali on taiturillisen näyttävä ilman ulkoisia tehoja, ja se toimii hyvin erilaisissa tempoissa. Maailman eniten levytetyn konserton taltioinneista löytyy hämmentävän erilaisia esityksiä tästä finaalista, jonka voi yhtä perustellusti juosta loisteliaasti läpi kuin jarrutellen ratsastella. Sitä on kutsuttu monin eri nimin, ja kuuluisin kuvaus lienee ”jääkarhujen poloneesi”, joka kertoo, miten huonosti kansainväliset kriitikot tuntevat Suomen luontoa ja eurooppalaisia tansseja.

TAMPERE FILHARMONIAN PÄÄYHTEISTYÖKUMPPANIT

LOMALINJA OY

VISURA OY

AAMULEHTI

TAMPERE FILHARMONIAN YHTEISTYÖKUMPPANIT

 ARKTA

lännenpalveluyhtiöt
SUUNNASSAAN YKKÖNEN www.lppalvelu.fi

Arkkitehtitoimisto AR-Vastamäki Oy

TT GASKETS
TAMPEREEN TIIVISTEOTEOLLISUUS

TAMPERE FILHARMONIAN YSTÄVÄYHDISTYS

PRO
ORCHESTRA

Ti 30.10. klo 18
Tampere-talon Iso sali

AMMUU!

Koko perheen
konsertti

Lastenmusiikkiorkesteri
Ammuu!
& Tampere Filharmonia
Mikk Murdvee,
kapellimestari

Lastenmusiikkia tuorein,
svengaavin sovituksin

Liput 20/10 €
Ikäsuositus vähintään 2 v.

TAMPERE FILHARMONIA

Upeita Visura-koteja Tampereen keskustassa

KOy Tampereen Keidas, Puutarhakatu 17 –
Laadukkaat asunnot Puutarhakadulle
valmistuvat 30.11.2018.

Lisätietoja antaa: Matti Frick, p. 0503482044,
matti.frick@visura.fi

www.visura.fi

TAMPERE FILHARMONIAN

YSTÄVÄT

Pro Orchestran jäsenenä tutustut Tampere Filharmoniaan, tuet sen toimintaa ja tapaat kiinnostavia taiteilijavieraita. Järjestämme myös musiikkimatkoja. Jäsenyys sopii kaikille musiikin ystäville.

Tutustu toimintaamme ja liity jäseneksi sivuillamme www.proorchestra.fi tai myyntipisteessämme, joka on Tampere-talon toisessa kerroksessa Tampere Filharmonian kausikorttikonserteissa.

Tervetuloa mukaan!

Jäsenilta keskiviikkona
7.11. klo 18
Tampere-talossa

Pääsemme seuraamaan legendaarisen **Carmina Burana** -näyttämökantaatin harjoituksia.

Niitä edeltää **yliopettaja Markus Yli-Jokipiin** luento teoksesta ja sen teksteistä. Harjoituksiin on rajoitettu osallistujamäärä, joten ilmoittaudu etukäteen.

Yli 25 vuotta toimintaa Tampere Filharmonian rinnalla

19.-22.6.

KESÄILLAN KONSERTTI SCHÖNBRUNNIN LINNALLA

ja risteily Tonavan kauneimmissa maisemissa

Asiantuntijaopas
Kirsi Hytönen

Kesäiltana nautitaan ainutlaatuisesta Wienin Filharmonikkojen konsertista Schönbrunnin linnan puistossa. Tutustutaan ihastuttavaan Wieniin, risteillään Tonavan aalloilla ja vierailaan barokkiaikaisessa luostarissa sekä Rosarium-ruusupuistossa.

HINTA 965 €

Katso kaikki musiikkimatkat
LOMALINJA.FI/MUSIIKKIMATKAT

Lomalinja **AAA**
Asiantuntijan matkassa® Kotimaan & ulkomaan

TAMPERE 010 289 8100 | HELSINKI 010 289 8102 | RYHMÄT 010 289 8101
Palvelumaksu 26 €/varaus. Verkkokaupasta 24h ilman palvelumaksua. Puhelut 8,35 snt/puh + 17,17 snt/min.